## 205100 - Kooperatif sigortası ile ticari sigorta arasındaki fark

**Soru**

Bir devlet kurumunda sağlık sigortası alanında çalışmaktayım, işin meşru olup olmadığını öğrenmek istiyorum, konuyu şu noktalarla özetleyeceğim:

1. “Sağlık Sigortası Fonu” adı verilen ve özel bir komite tarafından denetlenen bir birim mevcuttur. Sigortalılar, tıbbi reçeteyi ve muayene ücretini içeren belgeyi ibraz ettikten sonra tazminat ödeyen bir mali fondur.

2. Fonun mali gelirlerinin iki kaynağı vardır: Birincisi, fon gelirlerinin yaklaşık (%80'i) olarak tahmin edilen ve şirketin yıllık kârından tahsis edilen şirketin fona katkısıdır. İkincisi: Katkı payı, çalışanların maaşlarından kesinti şeklinde olup, Fon gelirlerinin yaklaşık %20'sini oluşturmakta olup, tek bir çalışanın maaşından 1.000 TL, evlilerden 3.000 TL tutarında kesinti yaparak oluşmaktadır.

3. Bekar ve evli çalışanların sağlık sigortası sistemine katılımları isteğe bağlıdır.

4. Çalışana ödenen tazminat, aylık aidat değerinden daha fazla olup, herkes aynı ayda hastalanmadığı için çalışanlara aynı ay içinde ödenen tazminat, fayda açısından farklılık göstermektedir, dolayısıyla tazminat sisteminden yararlanan olurken hiç yararlanmayanlarda olmaktadır.

5. Çalışanın tazminattan yararlanamaması halinde, gerek yıl sonunda gerekse emekli olması halinde maaşından kesinti olan tutarlar kendisine iade edilmeyecektir.

6. Yıl sonunda fonda fazla kalan tutarlar bir sonraki yıla devredilir, fonda kalır ve bunlara yıllık yeni miktar eklenir.

7. Kurumun herhangi bir şirket veya sigorta firmasıyla anlaşması yoktur.

Sorum şu: Bu şartlara haiz olan sağlık sigortası kooperatif türü sayılır mı ve buna katılmak caiz

midir?

**Detaylı cevap**

Allah’a hamd olsun.

Birincisi :

Kooperatif ve ticari sigorta arasındaki en önemli fark, kooperatif sigortasında kesilen primlerin fon yönetimine ait olmayıp, şartları karşılayanlara harcanan bir bağış olarak kalmasıdır. Ticari sağlık sigortasında ise kesilen primlerin fon yönetimi sahip olur. Üyelerden gelen bu katkı ve kesintiler sigorta fonunun mülkiyetinde olup, kişisel hesabına işlenmekte olup şartları sağlayan herkese tedavi taahhüdü verilmektedir.

Her iki yöntem arasında büyük farklar mevcuttur:

Birinci yöntem işbirliği ve dayanışmadır. Bunu -temel açısından- Sünnette destekleyen delil mevcuttur. Zira Ebu Musa (r.anh)'dan rivayetle Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: *‘Eş'arîler herhangi bir savaşta yiyecekleri bitmeye yüz tuttuğunda yahut Medine'de ailelerinin yiyecekleri azaldığında ellerinde kalan bütün erzağı bir yaygıda toplarlar, bir kapla eşit olarak paylaşırlar. Onlar benden ben de onlardanım”* (Buhari, 2486) İmam Buhari sahihinde şu şekilde başlık atmıştır: "*Yiyeceklerin ve hediyelerde ortaklık yapmak. Ölçerek, tartarak, ister parça parça ister göz kararı olarak paylaşılması noktasında Müslümanlar bu konuda sakınca görmemiştir”*

İkinci yönteme gelince: Çağdaş fıkıhçıların görüş birliğiyle bu yöntem, haram olan kumar hükmündedir.

İkincisi:

Katılımın caiz olduğu kooperatif sağlık sigortası ile ve kumara dayalı haram olan sigorta arasında başka temel farklılıklar da vardır. İlgili konuda fetva vermeden önce bu farklılıkların helal veya haram olup olmadığı hususunun araştırılması gerekir.

“el Meaayir el Şer’iyye” (s. 372-373) şöyle denilmektedir:

Kooperatif sigortasının caiz olması ile ticari sigortanın haram olması sebepleri aşağıdaki temel farklılıklardan kaynaklanmaktadır:

(a) Geleneksel sigorta, sigortanın kendisinden kazanç sağlamayı amaçlayan bir mali tazminat sözleşmesi olup, bu sözleşmede aldatmanın söz konusu olduğu maddi tazminat hükümleri uygulanır. Geleneksel sigortanın hükmü, İslam hukukuna göre haram olmasıdır. Kooperatif ve yardımlaşma sigortasına gelince, bu, gönüllülük esasına bağlı olup aldatma ve aldanma söz konusu değildir.

(b) İslami sigortada şirket, [veya bazı durumlarda soruda belirtildiği gibi sigorta fonu] sigorta hesabının akdedilmesinde aracı konumundayken, ticari sigortada ise asıl taraftır ve kendi adına sözleşme yapar.

(c) Ticari sigortada şirket, sigorta bedeli taahhüdü karşılığında primlere/kesintilere sahip olurken, İslami sigortada şirket prim bedeline sahip değildir; Çünkü primler sigorta hesabına ait oluyor.

(d) Primlerden ve getirilerinden -giderler ve tazminatlardan sonra- geriye kalan, sigortalıların hesabında kalır ve onlara dağıtılması gereken fazlalıktır. Ancak bu, ticari sigortada düşünülemez; Çünkü primler, sözleşme ve teslim alınmasıyla şirketin malı haline gelir, hatta ticari sigortalarda gelir ve kâr bile sayılır.

(e) Yıllık gelir varlıklarının yatırımından elde edilen getiriler, şirketin Mudaraba yüzdesi düşüldükten sonra İslami sigortada sigortalının hesabına yatırılır, ticari sigortada ise şirket hesabına geri döner.

(f) İslami sigorta, toplumun bireyleri arasında yardımlaşmanın sağlanmasını amaçlar ve sigorta sürecinden kâr elde etmeyi amaçlamaz; ticari sigorta ise sigortanın kendisinden kar elde etmeyi amaçlar.

(g) Şirketin İslami sigortadaki kârı, fonlarına yaptığı yatırımlardan ve Mudarib olması nedeniyle Mudaraba kârından kendisine düşen payı alır, sigortalı katılımcı ise paranın/sermayenin sahibidir.

h) İslami sigortalarına abone olan sigortalı, bedelleri farklı olsa da aslında bir ve aynı olup, ticari sigortalarda tamamen farklıdır.

(i) İslami sigortada; katılımcı ve sigortalı itibar açısından farklı olsalar da gerçekte birdirler. Ancak ticari sigortada bunlar tamamen farklıdırlar.

(j) İslami sigortada şirket Şeriat hükümlerine, ve şer-i komitelerinin fetvalarına tabi olmakla yükümlüdür. Ticari sigorta ise şer'i hükümlere bağlı kalmakla yükümlü değildir.

Bu farklılıkların birçoğunun soruda bahsedilen fon hakkında konuşmanın yeri olmadığını biliyoruz. Ancak okuyucunun helal olan kooperatif/yardımlaşma sigortası ile haram olan ticari sigorta arasındaki gerçek büyük farkı anlaması ve ardından devlet sağlık sigortası fonlarını kıyaslayarak sonuç çıkarabilir.

Üçüncüsü:

Fonunuzla ilgili doğru bir fetva verebilmek ve kooperatif sigortasına ilişkin şer'i kriterlerin yerine getirilmesine yardımcı olabilmek için, fonu düzenleyen resmi evrakların yanı sıra katılımcıların imzaladığı sözleşmelerin de tarafımıza gönderilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla verilere göre inceleyip karara bağlayabiliriz.  Aksi takdirde fonun resmi sistemini incelemeden kesin bir fetva veremeyiz.

"el Meaayir el Şer'iyye" adlı eserin 364 sayfasında kooperatif fonlarının kuruluş sisteminde yer alması gereken bir takım temel hususları şart koşmuştur.

"İslami sigorta: Belirli risklere maruz kalan kişiler arasında, bu risklerden doğacak zararlardan korunmak için bağış yapma taahhüdüne dayalı olarak aidat ödeyerek yapılan bir anlaşmadır. Tüzel kişilik statüsünde bir sigorta fonundan oluşur. Ve katılımcılardan biri uğradığı zararların tazmini yapıldığı bağımsız bir mali sorumluluğa sahip bir fondur. Sigortalanan risklerin gerçekleşmesi sonucunda katılımcı, mevzuat ve belgelere uygun olarak etkilenir. Bu fon, katılımcılardan seçilmiş bir heyet veya sigorta işlerini ve fon varlıklarının yatırımını yöneten ücretli bir anonim şirket tarafından yönetilmektedir.

Geleneksel sigorta ise, sigortanın kendisinden kazanç elde etmeyi amaçlayan bir mali tazminat sözleşmesi olup, bu sözleşmede aldanma içeren mali tazminat hükümleri uygulanır, şu halde geleneksel sigortanın haram olduğu bilinmektedir.

İslami sigorta; şirketin tüzük, yönetmelik veya belgelerinde şart koşulması gereken aşağıdaki Şeriat ilkelerine ve temellerine dayanması gerekir:

Birincisi: Bağış yapma yükümlülüğü, katılımcının katılım bedelini ve gelirlerini tazminat ödemek üzere sigorta hesabına bağışlamayı kabul eder, itimat edilmiş düzenlemelere göre oluşabilecek her türlü açığı üstlenmek zorunda kalabilir.

İkincisi: Sigortayı organize eden şirket; biri hak ve yükümlülükleri kapsamında şirketin kendisine, diğeri ise (sigortalıların) fonuna, hak ve yükümlülüklerine özel olmak üzere iki ayrı hesap oluşturur.

Üçüncüsü: Şirket, sigorta hesabını yöneten vekil durumundadır. Bununla birlikte sigorta varlıklarına yatırım ve işletme yapan bir Mudarib veya vekildir.

Dördüncüsü: Sigorta hesabı, sigorta varlıkları ve bunların yatırımlarının getirileriyle ilgilidir ve aynı zamanda yükümlülüklerini de taşır.

Beşincisi: İtimat edilen düzenlemeler; yönetici şirketin varlıklarda oluşan bütçe fazlasına sahip olmaması koşuluyla, fazlalığın en yararlı şekilde değerlendirilmesini içerebilir.

Altıncısı: Şirketin tasfiyesi üzerine sigortaya ilişkin tüm ödeneklerin ve birikmiş fazlalıkların hayır kurumlarına dağıtılması.

Yedinci: Sigortalıların, sigorta işlemleri yürütme ve yönetme hususunda katılımları tercih edilmesi.

Sekizincisi: Şirketin tüm faaliyetlerinde ve yatırımlarında İslam şeriatının hüküm ve esaslarına bağlı kalması, özellikle haram hususları sigortalamaması.

Dokuzuncusu: Fetvaları şirket için bağlayıcı olacak şekilde Şer'i bir denetim organının atanması ve Şer'i gözetim ve denetim departmanının varlığı.

Sigorta fonlarının, özellikle de sigortalıların katkı paylarını sigorta fonu hesabına yatıranların çalışmalarını düzenleyen evraklarda tüm bu hususlar dikkate alınmalıdır. Tüm bunların kanun maddelerinde ya da sigorta sürecini yöneten sistemde bulunması ehemmiyetle dikkat edilmesi gerekir.

En iyisini Allah bilir.